

"Studeren met een handicap" De elfde gebruikerstoets, 2014

De oordelen van studenten
met een functiebeperking
over hun studie en instelling

Frank Steenkamp
Herman Jonkers

Een rapport voor
handicap + studie,
expertisecentrum voor studeren met een functiebeperking

Leiden, september 2014

Centrum Hoger Onderwijs Informatie
Postbus 2054
2301 CB Leiden
tel: 071-5231341
e-mail: www.choi.nl

Voorwoord

Vorig jaar had de gebruikertoets een extra kritische ondertoon: de tevredenheid van studenten met een functiebeperking was vooral in het wo nogal verrassend gedaald. Dit jaar is er reden voor enige opluchting. De algehele daling heeft niet doorgezet; de waardering van de studenten heeft zich bij sommige thema's wat hersteld. Toch blijft het zesjeswerk. Er is dus nog geen reden om tevreden achterover te leunen.

Voor u ligt de elfde editie van onze jaarlijkse rapportage, gebaseerd op de oordelen van studenten met een functiebeperking over de wijze waarop zij worden opgevangen, begeleid en gefaciliteerd door hun opleiding. De oordelen zijn afkomstig uit een aparte handicap-module binnen de Nationale Studenten Enquête (NSE), een grootschalig landelijk onderzoek onder studenten bij alle universiteiten en hogescholen.

Los van de incidentele schommeling in de oordelen van met name de wo-studenten met een functiebeperking, zal de aandachtige lezer in dit rapport ook veel parallellen zien met onze eerdere rapportages. Er blijkt bijvoorbeeld zowel in het hbo als het wo een vrij vaste kopgroep te zijn van instellingen die de doelgroep toch wat beter lijken te bedienen dan andere. Ook in de staart van de ranglijst komt de lezer bekende namen tegen. Maar tegelijk zijn er serieuze runners-up aan te wijzen, die hun verhoogde inzet voor studenten met een functiebeperking beloond zien.

Dat laatste biedt perspectief voor elke instelling die een stap wil zetten om deze bijna 10 procent van de studentenpopulatie beter te faciliteren om hun studie met succes voort te zetten. Dat is niet alleen in het belang van de studenten met een functiebeperking, maar ook van de onderwijsinstelling zelf – die erop wordt afgerekend als er nodeloos veel sprake is van uitval en vertraging onder studenten.

Frank Steenkamp

Leiden, 26 september 2014

Inhoud

1. Inleiding en verantwoording	p 2
2. De oordelen: landelijk patroon en trends	p 3
3. Verschillen tussen vakgebieden: de sectoren	p 4
4. Oordelen per instelling	p 6
5. Conclusies	p 9
Bijlagen	p 10

1. Inleiding en verantwoording

1.1. Dit rapport

Voor de elfde keer is in het voorjaar van 2014 het jaarlijkse onderzoek gehouden onder studenten met een functiebeperking, in het kader van de Nationale Studenten Enquête (NSE). Dit rapport vat de belangrijkste resultaten van deze Gebruikerstoets “Studeren met een Handicap” samen. Elders wordt een deel van de resultaten uit deze enquête voor een breed publiek gepubliceerd. Dit zijn de staafdiagrammen met instellingsscores op de website van www.handicap-studie.nl. Dit rapport biedt meer achtergronden bij deze webpublicatie. Er worden diverse dwarsdoorsnedes getoond, met een focus op de oordelen per instelling.

1.2. Afbakening van de doelgroep

Voor de afbakening van de doelgroep hanteren wij sinds 2013 een pragmatische aanpak:

⇒ *Elke student die minstens 6 van 9 oordeelsvragen over studeren met een handicap heeft beantwoord, telt mee.*

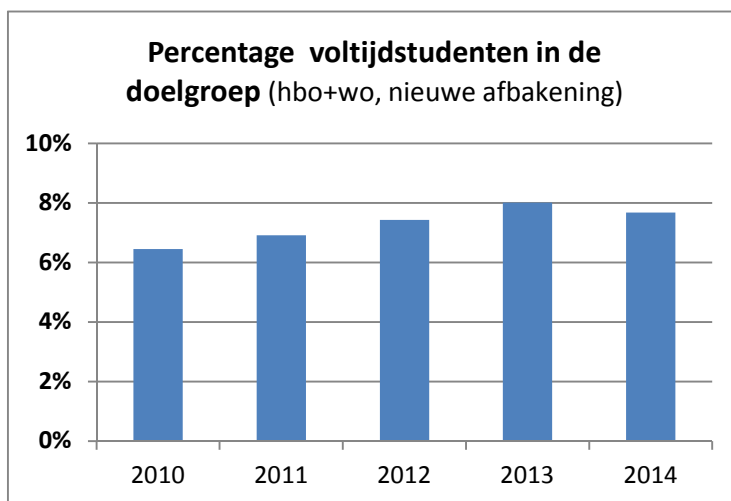
Na een wijziging in de NSE-vragenlijst is dit de enige afbakening van de doelgroep die op alle enquêtejaren sinds 2010 toepasbaar is. De aldus gedefinieerde doelgroep bestaat voor bijna 90% uit studenten met een of meer functiebeperkingen die ook daadwerkelijk een “belemmering” vormen bij het studeren. Tegelijk vallen studenten die wel van een belemmering spreken, maar slechts weinig vragen hebben beantwoord, buiten de analyse. In die zin is de hier gehanteerde afbakening streng te noemen¹. Met dit criterium bevat de doelgroep in 2014 respectievelijk 5,7 en 9,3 procent van alle voltijd bachelor wo- en hbo- studenten.

1.3. Onderzoekspopulatie bachelors voltijd

Dit onderzoek is toegespitst op de voltijd-bachelors, verreweg de grootste groep studenten in zowel hbo als wo. Binnen deze groep hebben ruim 15.000 studenten (7,7%) een functiebeperking die hen bij het studeren belemmert, volgens bovengenoemd criterium.

In het wo zijn de aantallen vrij klein (2.600 of 5,7%), in het hbo gaat het om een veelvoud: 12,500 of 7,7% van alle voltijdstudenten binnen de NSE.

De licht stijgende trend van voorgaande jaren lijkt over het hoogtepunt heen te zijn. Betekent dit dat het hbo en wo feitelijk minder toegankelijk zijn geworden voor deze doelgroep? We komen daarop terug in het slothoofdstuk.

¹ Tot en met 2012 werd in de NSE aan alle studenten de algemene ja/nee-vraag gesteld of zij een functiebeperking hadden die hen bij het studeren belemmerde. Daarna konden zij de relevante vervolgvragen beantwoorden. Vanaf 2013 is deze vraag vervallen. Studenten kunnen nu van een reeks ziektes en functiebeperkingen zeggen of deze van toepassing zijn, en in welke mate deze hen bij het studeren belemmeren.

De nieuwe vraagstelling levert een duidelijk hoger percentage studenten op dat belemmerd zegt te worden door een functiebeperking. Deze toename met bijna drie procentpunten gaat echter niet gepaard met een hoger aantal studenten dat de vervolgvragen beantwoordt, waarin ze een oordeel kunnen geven over de facilitering van hun studie.

Omwille van een goede historische vergelijking, en om elke overdrijving van de omvang van de problematiek te vermijden, is daarom als criterium ingevoerd: “alle studenten die minstens zes van de handicapvragen hebben beantwoord.” Dit relatief strenge criterium levert over de jaren heen de meest consistente resultaten op.

1.4. Verdeling typen handicap en ziekte

Er wordt aan studenten sinds vorig jaar niet meer gevraagd wat hun ‘belangrijkste’ handicap is. Ze kunnen ook meerdere handicaps vermelden, die allemaal even belemmerend zijn. De studenten zijn dus niet eenduidig in categorieën in te delen. We geven hier aan:

- a) welke handicaps het meeste voorkomen
- b) van welke handicaps het meest wordt gezegd dat deze (zeer) veel belemmeringen geeft

Top-10 Handicaps en Ziektes (vermelding)

	% Hbo	% Wo
Dyslexie	26%	18%
Concentratieprobl.	12%	14%
Vermoeidheid	9%	10%
ADHD	8%	8%
Psychische probl.	8%	11%
Migraine/hoofdpijn	5%	4%
Chron. Pijnkl.	5%	5%
Longziekten	4%	4%
Autisme e.d.	3%	4%
Huidaand.	2%	2%
Overige 20	19%	20%
Totaal	100%	100%
<i>% van totaal aantal vermeldingen</i>		

Top-10 Handicaps/ ziektes (belemmerend)

	% Hbo	% Wo
Dyslexie	18%	12%
Concentratieprobl.	18%	20%
Vermoeidheid	14%	15%
Psychische probl.	12%	16%
ADHD	10%	9%
Chron. Pijnkl.	5%	5%
Migraine/hoofdpijn	4%	4%
Autisme e.d.	2%	2%
Darmstoornis	2%	2%
ME	2%	2%
Overige 20	13%	13%
totaal	100%	100%
<i>% van aantal vermeldingen ‘belemmerend’</i>		

We zien dat dyslexie relatief vaker ‘vermeld’ wordt dan dat dit ook een ‘belemmering’ vormt om te studeren. Voor functiebeperkingen als vermoeidheid en concentratieproblemen geldt het omgekeerde. Dit komt overeen met bevindingen van het ITS uit 2012, waaruit blijkt dat dyslexie niet voor alle betrokken studenten een daadwerkelijke belemmering voor het studeren vormt. vermeld.

2. De oordelen: landelijk patroon en trends

2.1. Vooraf: oordelen als rapportcijfers

In de Nationale Studentenenquête (NSE) geven studenten met een handicap op een aantal thema’s een oordeel over de mate waarin hun opleiding hen in staat stelt om te studeren. Hier rapporteren wij over de belangrijkste zeven van deze thema’s. Daarbij zijn de scores die studenten geven op een vijfpuntsschaal volgens een vaste formule omgerekend naar een beter herkenbaar rapportcijfer.

2.2. De oordelen over het Hbo

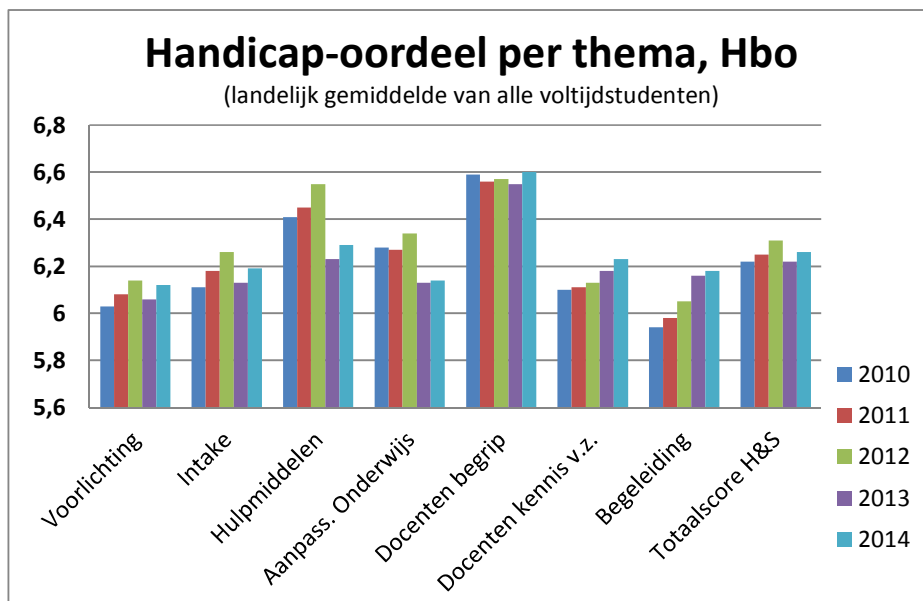
De afgelopen jaren bleek steeds dat hbo-studenten met een functiebeperking ontevredener zijn dan wo-studenten over de service die zij van hun opleiding en instelling krijgen. In 2014 zien we wel een kleine opleving in de studenttevredenheid waarmee het studentenoordeel weer wat herstelt ten opzichte van 2013. Gemiddeld is deze groep studenten nu even kritisch als in 2011.

In meerjarig perspectief vertoont de door ons berekende ‘totaalscore H&S’ in het hbo slechts geringe schommelingen. Dit oordeel bevindt zich al vier jaar tussen de 6,20 en 6,30 punten. In 2014 komt het uit op 6,26 punten. Als we van een trend mogen spreken, is die heel licht stijgend. Het patroon van sterkere en zwakkere punten vertoont wel enkele relevante verschuivingen.

Docenten en begeleiding

Het *begrip* van docenten wordt van alle thema's traditioneel het hoogst gewaardeerd. Dit jaar nog iets hoger dan in 2013. Tussen *begrip* en *kennis van zaken* over studeren met een beperking heeft altijd een kloof bestaan; die wordt de laatste paar jaar echter iets kleiner. Het lijkt erop dat docenten wat beter op de hoogte zijn van de feitelijke problemen en mogelijkheden die horen bij studeren met een handicap.

Nog meer vooruitgang zien we bij een thema dat hiermee samenhangt: de *begeleiding* die deze groep studenten krijgt. Dit was volgens hen in 2010 hét grote knelpunt. Nu zijn de scherpe kantjes daar een beetje van af, al blijft een score van 6,2 wel staan voor een kritisch oordeel. Er is dus nog steeds veel ruimte voor verbetering.

Voorlichting en intake

Bij de twee overige 'communicatie'-thema's is minder veranderd. Met rapportcijfers tussen 6,0 en 6,2 zijn de studenten met een handicap al jaren behoorlijk kritisch over de *voorlichting* en in mindere mate de eerste opvang of *intake* voor hun categorie. Na een daling in 2013 zien we dit jaar wel weer een licht herstel van de waardering. Maar per saldo is er de laatste drie jaar geen vooruitgang geboekt. Alleen vergeleken met 2010 is er met veel goede wil een lichte stijging te zien. Al met al blijft voor deze groep studenten de herkenning, erkenning en het vinden van de juiste 'ingangen' dus nog steeds een knelpunt.

Hulpmiddelen en aanpassingen

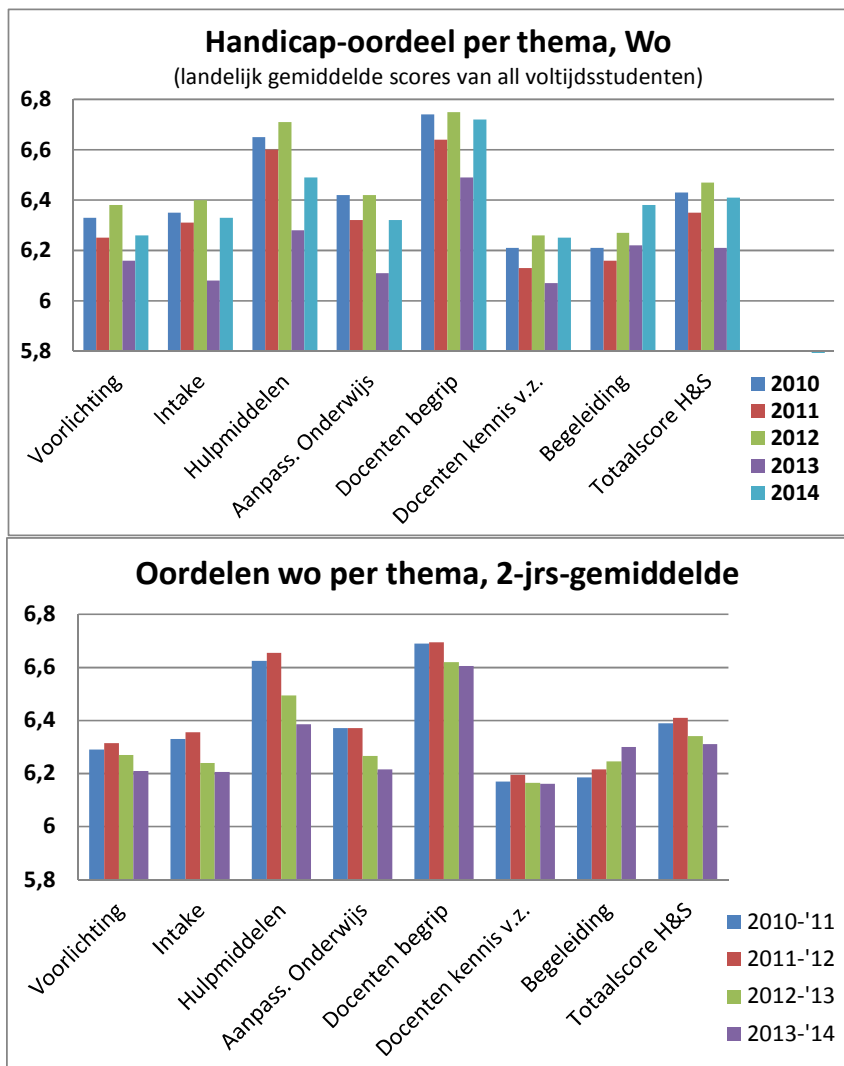
Deze twee thema's dienen zich sinds 2013 aan als de nieuwe knelpunten van het studeren met een functiebeperking. De feitelijk beschikbare *hulpmiddelen* voor deze groep studenten kregen tot voor twee jaar een relatief gunstige waardering, in elk geval vergeleken met de andere thema's in deze rapportage. In iets mindere mate gold dat ook voor de *aanpassingen* die mogelijk zijn in het onderwijs of de toetsing. Het beeld was dus: er is best veel mogelijk, alleen moet de voorlichting erover verbeterd worden.

Een abrupte daling van de waarderingscijfers bij deze twee thema's zorgde vorig jaar voor een barst in dit beeld. En in 2014 blijkt er amper herstel op te treden. We moeten dus constateren dat de verhoudingen veranderd zijn. Meer dan voorheen zijn de feitelijke hulpmiddelen en regelingen die hogescholen bieden voor studeren met een functiebeperking, nu een bron van onvrede. De *aanpassingen* in onderwijs en examens behoren nu zelfs samen met de voorlichting tot de twee grootste knelpunten.

2.3. De oordelen over het Wo

Na een opmerkelijke terugval in 2013 zien we in het wo nu een even opmerkelijk herstel in de waardering van deze groep studenten voor het faciliteren van hun studie. Beide veranderingen zijn op een populatie van 2.600 studenten statistisch zeer significant. Toch is niet aannemelijk dat in het hele universitaire onderwijs de opvang, begeleiding en facilitering van studenten met een functiebeperking in 2013 eenmalig minder goed was en in het volgende jaar weer herstelde. Waarschijnlijk is er een achterliggende factor, die de beleving van deze groep studenten in 2013 negatief heeft beïnvloed. Welke factor dat was, is giswerk. Geruststellend is dat de ‘dip van 2013’ en het herstel daarna breed optredende effecten zijn – over alle universiteiten en vrijwel alle enquêtevragen.

Om de ‘ruis’ van jaar op jaar te dempen, presenteren we daarom ook een grafiek waarin tweejarige gemiddeldes zijn berekend.

Docenten en begeleiding

Nog steeds krijgen de docenten een relatief gunstige waardering voor het *begrip* dat ze hebben voor studenten met een handicap. Maar meer dan in het hbo blijft hun *kennis van zaken* over dit onderwerp een groot knelpunt. Het is nu het thema waarop de universiteiten het zwakste scoren. Een lichtpuntje: de waardering voor de *begeleiding* van deze studenten is recent wel iets gestegen.

Voorlichting en intake

Niet gestegen zijn de waarderingcijfers bij twee andere communicatithema's: de *voorlichting* voor en *intake* van studenten met een functiebeperking. Dat betekent dat er juist aan het begin van de studie vrij veel mis kan gaan. Bij deze thema's zagen we altijd al vrij lage scores, maar recent lijken die te dalen. Het herstel in 2014 bracht de waardering ook niet terug op het niveau van 2012.

Hulpmiddelen en aanpassingen

Bij deze thema's is een duidelijk dalende trend zichtbaar. De *hulpmiddelen* voor studenten met een handicap waren tot 2012 geen echt knelpunt, maar dat is ten kwade aan het veranderen. En de *aanpassingen* in onderwijs en tentamens zijn langzaam maar zeker uitgegroeid tot een van de zwaarste knelpunten voor wo-studenten. Ze zijn er nu bijna even kritisch over als hun hbo-collega's. Het lijkt er sterk op dat deze studenten in het wo meer onder druk komen door diverse tempomaatregelen, zoals het bindend studie-advies.

3. Verschillen tussen vakgebieden: de sectoren

Ondanks landelijk zichtbare fluctuaties in de tevredenheid van studenten met een functiebeperking, zien we al een aantal jaren een tamelijk stabiel patroon van verschillen tussen de vakgebieden.

In het **hbo** krijgen de meest praktische sectoren de relatief hoogste waardering van deze groep studenten. Dat geldt met name voor de sectoren landbouw en techniek

en iets minder voor de opleidingen in de gezondheidszorg. Enkele jaren geleden scoorden de groene opleidingen nog duidelijk hoger dan de techniekstudies, nu is de situatie in beide sectoren meer vergelijkbaar.

Tussen de andere sectoren zijn geen grote verschillen. De sector taal en cultuur, die in het hbo vooral de kunstopleidingen omvat, kreeg enkele jaren geleden nog de meeste kritiek; hier oordelen de studenten nu iets positiever. Overigens is het verschil tussen de best en de minst presterende hbo-sector in deze enquête maar bescheiden. Deze range is niet groter dan 0,35 punt in rapportcijfers.

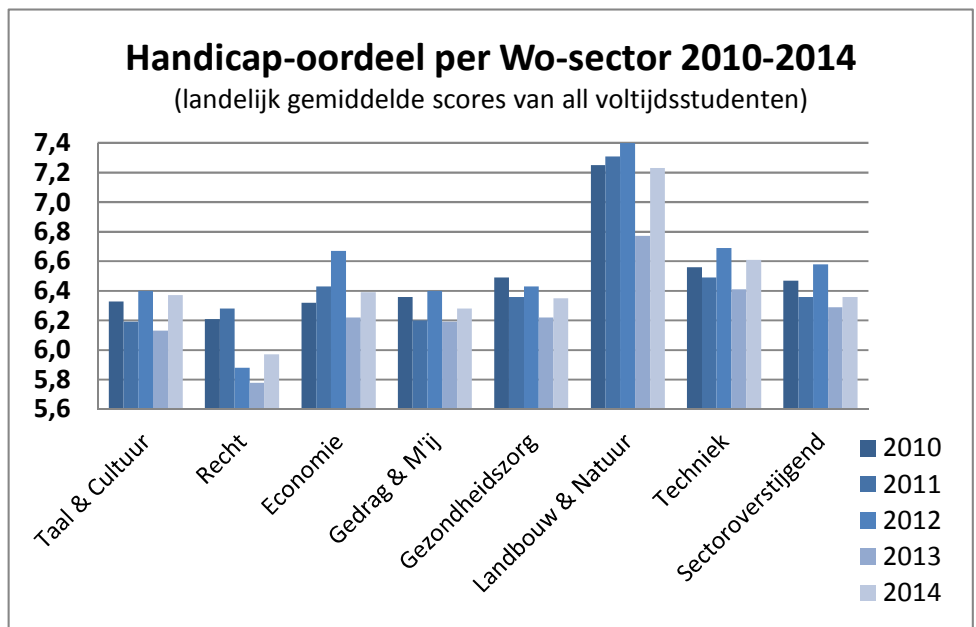
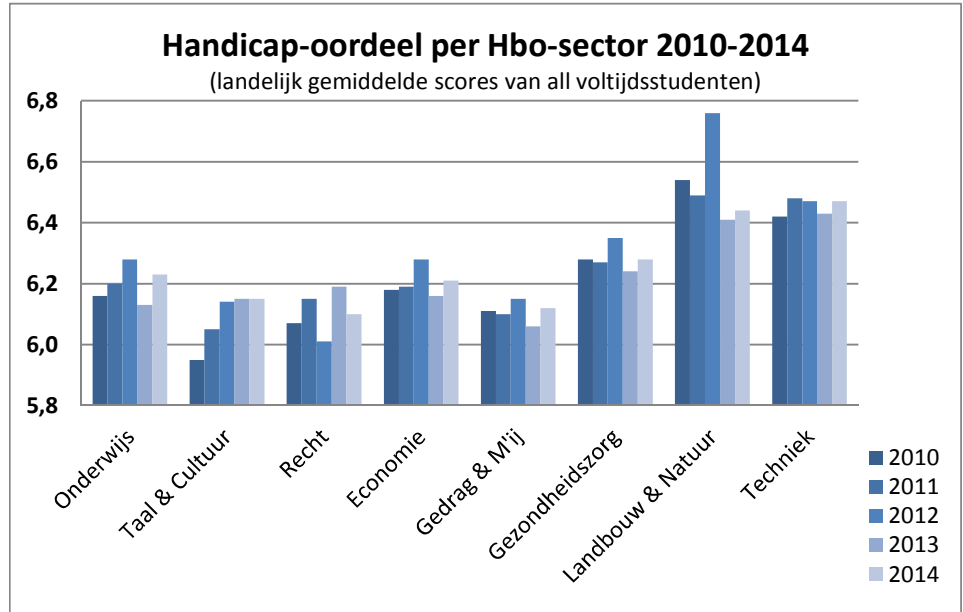
In het **wo** zijn de verschillen veel groter. De sector landbouw en natuur (in feite de Wageningse universiteit) steekt qua

waardering van studenten met een functiebeperking ver boven de andere sectoren uit, met rapportcijfers die – afgezien van het afwijkende jaar 2013 – steeds ruim boven de zeven liggen.

Net als in het hbo laat ook de technieksector een bovengemiddelde waardering zien. Maar het verschil met Wageningen is toch groot. Kennelijk heeft men daar een veel

succesvollere aanpak om bijvoorbeeld studenten met dyslexie goed door hun studie heen te loodsen dan bij de TU's.

Voor het overige valt vooral de wo-sector 'recht' op in negatieve zin. De studenten daar geven hun opleiding al sinds een aantal jaren een zes-min voor het faciliteren van hun studie. Als er ergens ruimte voor verbetering is, is dat dus in deze sector.

4. Oordelen studenten per instelling

4.1. De grotere hogescholen

Ook hier is de vergelijking gebaseerd op de oordelen van voltijd bachelorstudenten. Daarbij zijn de grote en middelgrote hogescholen in één tabel bijeengebracht².

Net als vorig jaar staat de middelgrote NHTV weer bovenaan en scoort Avans het hoogste van alle ‘echt grote’ hogescholen. Beide bekleden ook de toposities in de algemene ranglijst van de Keuzegids Hbo 2015, die mede berust op oordelen van de gehele studentenpopulatie.

In de laatste kolom van de tabel laten we zien waar elke instelling de laatste drie jaar in de ranglijst stond. Dit geeft enig zicht op trends. We zien bijvoorbeeld dat Hogeschool Rotterdam zich dit jaar duidelijk verbeterd heeft, net als de Hanzehogeschool en Hogeschool Leiden. Tegelijk wisten HZ University en Zuyd hun hoge posities niet te handhaven.

Handicap-oordeel 2014 per hogeschool (1)										
	Steekproef	Voorlichting	Intake	Hulpmiddelen	Aanpass. Onderwijs	Docenten grip	Docenten kennis v.z.	Begeleiding	Totaalscore	Ranking laatste 3 jaar
Grote en middelgrote hogescholen										
NHTV internationale hogeschool Breda	198	6,79	7,05	6,85	6,66	6,95	6,43	6,81	6,79	1-1-1
Avans Hogeschool	1055	6,42	6,54	6,58	6,39	6,67	6,43	6,38	6,49	3-4-2
Christelijke Hogeschool Windesheim	633	6,23	6,40	6,55	6,28	6,89	6,51	6,59	6,49	6-5-3
Hogeschool Van Hall Larenstein	194	6,39	6,67	6,58	6,53	6,50	6,02	6,40	6,44	2-3-4
Hogeschool Rotterdam	954	6,52	6,45	6,39	6,34	6,54	6,31	6,34	6,41	10-9-5
HZ University of Applied Sciences	152	6,00	6,40	6,40	6,37	6,83	6,50	6,32	6,40	X-2-6
Saxion Hogeschool	693	6,39	6,21	6,45	6,26	6,75	6,39	6,32	6,40	8-12-7
Zuyd Hogeschool	389	6,25	6,40	6,36	6,30	6,76	6,40	6,28	6,39	4-7-8
Hogeschool voor de Kunsten Utrecht	195	6,20	6,37	6,28	6,48	6,77	6,25	6,37	6,39	5-6-9
Hanzehogeschool Groningen	783	6,30	6,21	6,41	6,25	6,63	6,27	6,30	6,34	12-16-10
Hogeschool Leiden	318	6,21	6,29	6,31	6,09	6,75	6,45	6,15	6,32	18-17-11
De Haagse Hogeschool	434	6,26	6,31	6,44	6,15	6,61	6,17	6,20	6,31	9-8-12
Stenden Hogeschool	207	6,20	6,19	6,42	6,22	6,57	6,06	6,39	6,29	7-13-13
Hogeschool Utrecht	1028	6,17	6,31	6,35	6,22	6,52	6,19	6,20	6,28	15-14-14
Fontys Hogescholen	1098	5,92	6,03	6,31	6,18	6,73	6,25	6,15	6,22	11-15-15
Hogeschool van Arnhem en Nijmegen	1083	5,91	6,13	6,29	6,13	6,63	6,30	6,10	6,21	13-10-16
Hogeschool van Amsterdam	1170	5,61	5,73	5,72	5,66	6,31	5,98	5,76	5,82	16-19-17
NHL Hogeschool	306	5,46	5,39	5,57	5,49	6,25	5,81	5,58	5,65	19-18-18
Hogeschool INHOLLAND	650	5,66	5,60	5,72	5,45	5,97	5,60	5,48	5,64	17-20-20
Landelijk gemiddelde		6,12	6,19	6,29	6,14	6,6	6,23	6,18	6,25	

Ook in de onderste regionen komt de ranglijst sterk overeen met die van vorig jaar. Inholland, de HvA en de Friese NHL blijven de drie onderste plaatsen op de lijst bezetten. Tegen de algehele trend in zijn de waarderingcijfers voor deze instellingen dit jaar verder gedaald. Opnieuw zijn hier parallellen met de ranglijst van de Keuzegids. Kennelijk is er een verband tussen algehele kwaliteit en prestaties van hogescholen en de mate waarin ze erin slagen deze specifieke groep te bedienen.

Opvallend in dit verband is de positie van de NHL in de lijst. Bij de studenten met een functiebeperking scoort deze hogeschool als sinds 2012 laag. In de algemene studentenenquête en in de Keuzegids kreeg de instelling tot 2013 nog een gemiddelde beoordeling. Pas dit jaar is een flinke daling ingezet. De onvrede trad dus als eerste op bij de studenten met een functiebeperking.

² Het onderscheid groter/kleiner berust op het aantal responderende studenten met een belemmerende handicap. De scheidslijn lag bij 150 studenten.

4.2. De kleinere hogescholen

Bij de kleinere hogescholen zien we grotere verschillen in waardering van studenten met een handicap. Maar ook hier zijn die verschillen wel redelijk constant³. Vier instellingen staan net als vorig jaar in de top-5 van meest gewaardeerde kleinere hogescholen. De particuliere hotel- en toerisme-opleider TIO staat opnieuw bovenaan, dit keer gevolgd door een tweede particuliere opleider: IVA in Driebergen.

studentenoordelen de laatste twee jaar een grote sprong maakte.

Handicap-oordeel 2014 per hogeschool (2)										
	Steekproef	Voorlichting	Intake	Hulpmiddelen	Aanpass. Onderwijs	Docenten grip	Docenten kennis v.z.	Begeleiding	Totaalscore	Ranking vorig jaar
Kleinere hogescholen										
Hogeschool TIO	67	7,42	7,65	7,75	7,18	7,61	7,27	7,40	7,47	1
IVA Driebergen *	40	7,04	7,28	7,22	7,52	7,47	7,32	7,60	7,35	3
Gereformeerde Hogeschool	27	7,12	6,54	7,36	7,43	8,05	7,19	7,32	7,29	2
Driestar educatief *	50	7,38	6,93	7,30	6,47	7,68	7,11	7,22	7,16	4
Marnix Academie	48	6,64	6,88	7,10	6,58	7,58	7,21	6,70	6,96	8
Hotelschool The Hague	38	6,67	6,67	6,91	6,76	7,05	6,67	6,86	6,80	9
HAS Hogeschool	99	6,68	6,82	6,53	6,57	7,03	6,77	6,86	6,75	5
Christelijke Hogeschool Ede	140	6,36	6,43	6,57	6,52	7,23	6,70	6,60	6,63	6
Pedagogische Hogeschool De Kempel *	43	6,25	6,53	6,31	6,28	7,26	6,81	6,27	6,53	12
Vilentum Hogeschool	133	5,99	6,22	6,26	6,29	6,88	6,26	6,24	6,31	7
Hogeschool IPABO Amsterdam Alkmaar	39	5,78	5,92	6,48	6,36	6,64	6,25	6,45	6,27	16
ArtEZ	134	5,77	6,06	5,85	6,39	6,94	6,10	6,18	6,18	7
Design Academy Eindhoven *	60	5,66	6,16	6,03	6,20	6,64	6,30	6,24	6,18	13
Codarts, Hogeschool voor de Kunsten	22	6,10	6,01	5,39	5,91	6,94	6,15	6,54	6,15	-
Thim van der Laan B.V.	39	5,72	5,92	6,14	6,18	6,62	6,47	5,96	6,14	-
Katholieke PABO Zwolle *	25	5,35	5,68	6,15	5,90	6,74	6,29	6,41	6,07	11
Iselinge Hogeschool *	40	5,81	6,12	5,93	5,54	6,75	6,31	5,76	6,03	14
TMO Fashion Business School BV *	47	5,48	5,93	6,11	6,04	6,16	5,74	5,54	5,86	15
Saxion Next *	52	4,67	4,45	4,69	4,93	5,54	5,10	5,00	4,91	18
Landelijk gemiddelde		6,12	6,19	6,29	6,14	6,6	6,23	6,18	6,25	
<i>* De instelling krijgt een gecombineerd oordeel 2013-2014, vanwege gering studentenaantal</i>										

Ook aan de onderkant van de ranglijst zien we bekende namen. Opvallend is dat ook hier twee particuliere opleiders de uitersten van de lijst vormen. Met name bij Saxion Next zijn de studenten met een functiebeperking opvallend teleurgesteld over de facilitering van hun studie.

Verder is de lage en dalende score van de Katholieke Pabo Zwolle opvallend. In de algemene studentenenquêtes en in de breder opgezette ranglijsten van de Keuzegids scoort deze school uitstekend. Maar de studenten met een handicap zijn duidelijk ontevreden – zowel over de aanpassingen die voor hen mogelijk zijn in onderwijs- en examenprogramma's als over de voorlichting die de KPZ over deze zaken geeft.

³ De stabiliteit is mede het gevolg van de bij sommige hogescholen noodzakelijke middeling over twee opeenvolgende jaren. Anders zouden er iets meer schommelingen zijn, doordat het toeval bij kleine steekproeven meer invloed krijgt.

4.2. De universiteiten

Zoals gezegd blijkt in het wo de opvallende daling van de ‘handicap en studie’-scores in 2013 in het laatste jaar weer voor een groot deel ongedaan gemaakt. Tegelijk zijn de verhoudingen in waardering tussen de instellingen de afgelopen jaren redelijk stabiel gebleven.

Handicap-oordeel 2014 per universiteit									
	Steekproef	Voorlichting	Intake	Hulpmiddelen	Aanpass. Onderwijs	Docenten begrip	Docenten kennis v.z.	Begeleiding	Totaalscore
Wageningen University	105	7,10	6,99	7,50	7,42	7,72	7,30	7,55	7,37
Technische Universiteit Eindhoven	121	6,62	7,00	7,05	6,88	7,13	6,82	6,80	6,90
Radboud Universiteit Nijmegen	262	6,39	6,73	6,97	6,69	7,07	6,56	7,02	6,78
Universiteit Twente	125	6,45	6,87	6,97	6,45	7,09	6,50	6,58	6,70
Rijksuniversiteit Groningen	204	6,43	6,34	6,53	6,61	6,75	6,41	6,73	6,54
Tilburg University	100	6,14	6,15	7,09	6,51	6,72	6,26	6,48	6,48
Universiteit Maastricht	161	6,24	6,44	6,77	6,42	6,61	6,26	6,35	6,44
Universiteit Utrecht	353	6,15	6,41	6,54	6,41	6,79	6,36	6,22	6,41
Technische Universiteit Delft	330	6,54	6,37	6,44	6,27	6,58	6,25	6,34	6,40
Universiteit Leiden	285	6,36	6,19	6,29	6,23	6,63	6,08	6,32	6,30
Erasmus Universiteit Rotterdam	89	6,34	6,33	6,36	6,15	6,46	6,24	6,03	6,27
Vrije Universiteit Amsterdam	225	6,06	5,88	6,01	5,57	6,41	5,87	5,99	5,97
Universiteit van Amsterdam	236	5,61	5,79	5,73	5,81	6,33	5,69	5,78	5,82
Landelijk gemiddelde		6,30	6,37	6,54	6,35	6,74	6,29	6,42	6,43

Wageningen steekt opnieuw huizenhoog boven de andere universiteiten uit; ook de TU's van Eindhoven en Twente krijgen van de handicap-studenten weer bovengemiddelde waardering. Dit jaar voegt Nijmegen zich tussen dit groepje toppers, met een duidelijk hogere waardering dan de afgelopen jaren.

Onderaan staat opnieuw de Universiteit van Amsterdam, die van de studenten met een beperking op alle onderdelen meer kritiek krijgt dan de collega-instellingen. Hetzelfde geldt in iets minder mate voor de andere Amsterdamse universiteit - de VU.

Daarnaast scoren de Erasmus Universiteit en Leiden net als vorig jaar laag. Dat geldt zeker als we dit vergelijken met de positie van beide instellingen in de algemene ranglijsten van Elsevier en de Keuzegids. Een verschil met die lijsten is dat voor dit rapport geen ‘disciplinecorrectie’⁴ wordt toegepast. De aanzienlijke onvrede bij de rechtenfaculteiten van genoemde instellingen tikt daarom hier extra hard aan.

Verder zien we dat Tilburg dit jaar relatief de sterkste stijger is in de lijst. Omdat de scores in het midden van de tabel dichtbij elkaar liggen, is deze stijging echter nog niet statistisch significant.

⁴ De Keuzegids en Elsevier baseren hun instellingenranglijst op de mate waarin opleidingen beter of slechter scoren dan opleidingen *in hetzelfde vakgebied*. Zo wordt voorkomen dat bijvoorbeeld een instelling met een grote letterenfaculteit qua praktijkgerichtheid moet wedijveren met een instelling die vooral technische studies aanbiedt. Bij de vragen over studeren met een handicap zijn er minder redenen om aan te nemen dat de ene discipline moeilijker aan de eisen kan voldoen dan de andere. Daarom wordt voor in dit rapport geen disciplinecorrectie toegepast.

5. Conclusies

- Dyslexie is nog steeds de meest voorkomende functiebeperking bij studenten, maar staat niet bovenaan het lijstje handicaps die studenten (zeer) ernstig belemmeren bij het studeren. Die plek wordt ingenomen door *concentratieproblemen*. Bij universitaire studenten scoren ook *vermoeidheidsklachten* en *psychische problemen* hoger.
- De oordelen van voltijdstudenten met een handicap over wat hun universiteit of hogeschool voor hen doet, zijn sinds in 2014 wel iets verbeterd. Toch blijft er met name in het wo op basis van tweejaars gemiddelden nog sprake van een licht dalende trend.
- De knelpunten betreffen andere aspecten dan de afgelopen jaren. Voorheen heerste er vooral onvrede over de begeleiding van studenten en het begrip en verstand van zaken bij de docenten. Positiever waren studenten over de feitelijk beschikbare hulpmiddelen en aanpassingen in het onderwijs. Dat is anno 2014 precies omgedraaid. De onvrede richt zich nu minder op de begeleiding en meer op de feitelijke mogelijkheden voor studenten met een functiebeperking. Een mogelijke verklaring hiervoor is het strenger wordende studieklimaat.
- Per sector blijven er verschillen. Deze vertonen een vertrouwd patroon. In de sector landbouw zijn de studenten met een functiebeperking het meest tevreden over hun opvang, begeleiding en facilitering. Duidelijk het minst tevreden zijn ze bij wo rechten.
- Bij de reguliere universiteiten is Wageningen opnieuw de beste (7,37), gevolgd door de technische universiteiten in Twente en Eindhoven en de Radboud Universiteit Nijmegen.
- In het HBO blijft de NHTV in Breda de lijst aanvoeren van de ‘handicapvriendelijke’ grote en middelgrote hogescholen. Avans en Hogeschool Windesheim completeren de top-3. Nog hoger scoren enkele kleinere scholen. Net als vorig jaar geldt dat vooral voor Hogeschool TIO, IVA Driebergen en de Gereformeerde Hogeschool Zwolle.

6. Discussie

In dit rapport is één belangrijke verandering naar voren gekomen waar wij met nadruk aandacht voor vragen. Dat is de aanzienlijke daling in waardering voor de feitelijk beschikbare hulpmiddelen en aanpassingen voor studenten met een functiebeperking. We moeten dan denken aan in het rooster, aangepaste opdrachten of inleverdata, alternatieve toetsing en andere stagemogelijkheden.

Enkele jaren terug was er, ook volgens de studenten zelf, op dit gebied best het nodige mogelijk. Het probleem was veeleer dat die mogelijkheden te weinig bekend waren, ook bij studie-adviseurs en docenten. Daarom werden voorlichting, begeleiding en kennis van zaken bij docenten grotere knelpunten genoemd.

We constateren dat de situatie de laatste twee jaar kantelt.

- In het **hbo** blijkt de waardering voor alle aspecten van de communicatie, maar met name voor de begeleiding, te stijgen. Maar de feitelijke hulpmiddelen en aanpassingen zijn vooral de laatste twee jaar een bron van groeiende onvrede.
- In het **wo** is alleen de waardering voor de begeleiding duidelijk gestegen. Tegelijk groeit ook hier de onvrede over hulpmiddelen en aanpassingen.

Betekent dit dat het strengere studieklimaat in het hoger onderwijs, met hogere tempo-eisen en minder ruimte voor herkansingen, juist deze groep studenten extra onder druk zet? Dat nieuwe examenreglementen en de hantering ervan door examencommissies, te weinig rekening houden met dyslectische, depressieve of anderszins van het ‘gemiddelde’ afwijkende studenten?

Tegen deze achtergrond zijn de grote verschillen tussen sectoren en instellingen extra interessant. Kennelijk is het wel mogelijk om deze groep studenten te blijven faciliteren bij het doorlopen van hun opleiding, maar binnen de ene instelling of discipline is men hiertoe kennelijk veel minder bereid of in staat dan binnen de andere.

Intussen is dit jaar ook voor het eerst het percentage studenten met een functiebeperking, volgens de criteria die wij sinds meerdere jaren hanteren, gedaald. Het ging van 8,0 naar 7,7 procent van alle voltijd bachelorstudenten. We hopen dat dit een toevallige daling is, en niet een eerste effect van verhoogde drempels in het hoger onderwijs.

Bijlagen

B1: De vragen uit de Handicap-module van de NSE

De oordelen van studenten die in dit rapport worden gepresenteerd, zijn afkomstig uit de ‘Handicap-module’ binnen de Nationale Studentenenquête. Dit is een apart blok met vragen, die alleen gesteld worden aan diegenen die aangeven dat zij een handicap of functiebeperking hebben die hen in meer of mindere mate belemmert bij hun studie.

Deze handicapmodule bevat een aantal vaste thema’s. De systematiek van de vragenlijst is wel enigszins veranderd, maar de ‘oordeelsvragen’ zijn in 2011 ongewijzigd gebleven.

V40. Geef aan hoe tevreden je bent over de volgende aspecten ten aanzien van studeren met een handicap aan je opleiding. <1 t/m 5; 1=zeer ontevreden; 5=zeer tevreden; 6=n.v.t.>

a **De voorlichting en informatievoorziening over studeren met een handicap of beperking bij je opleiding** (hiermee bedoelen we brochures, studiegids, studentenstatuut, examenreglement, website)

b **De opvang die je opleiding aan studenten met jouw handicap bij de start van hun studie biedt**

c **De beschikbare hulpmiddelen en faciliteiten, voor zover je die nodig hebt?** (we bedoelen hiermee rust- of werkruimtes, werkplekaanpassingen, extra verlichting, scanner, computeraanpassingen zoals spraak of braille, ringleiding)

d **De geschiktheid van de gebouwen van je opleiding of instelling voor mensen met jouw handicap** (we bedoelen hiermee de toegankelijkheid en begaanbaarheid, bijvoorbeeld door drempels, liften, breedte van de deuren, aangepaste toiletten, ringleidingen enzovoorts)

e **De aanpassingen in het onderwijs die je opleiding biedt** (we bedoelen hiermee aanpassingen aan het rooster, inleverdata, andere les- en tentamenvormen, alternatieve opdrachten, andere stagemogelijkheden)

f **De mate waarin de docenten en overige medewerkers begrip voor jou hebben.**

g **De mate waarin de docenten en overige medewerkers voldoende kennis van zaken hebben**, zodat zij op een geschikte wijze met jouw handicap omgaan.

h **De mate waarin medestudenten begrip voor jou hebben.**

i **De speciale begeleiding die je tijdens je studie krijgt** (hiermee bedoelen we begeleiding in de studievoortgang, steun voor aanpassingen aan studie en voorzieningen, stagebemiddeling e.d.)

Welke vragen zijn gebruikt in dit rapport?

Bijna alle vragen worden benut in dit rapport. De zeven thema’s in de grafieken zijn erop gebaseerd:

- Intake = b
- Hulpmiddelen = c
- Aanpassing Onderw. = e
- Informatie = a
- Begeleiding = i
- Begrip docenten = f
- Kennis en inzicht docenten = g
- TOTAAL = Gemiddelde van deze zeven.

[Vraag d over gebouwen is voor te veel studenten niet van toepassing. De vragen over begrip spitsen wij toe op de docenten en niet op de medestudenten (zie 40h)]

B2: relatie 5- en 10-puntsschaal

Sinds 2010 wordt binnen de NSE aan studenten gevraagd oordelen te geven volgens een 5-puntsschaal in plaats van rapportcijfers.

Voor een begrijpelijke presentatie en een goede historische vergelijking worden al deze oordelen hier alsnog vertaald in rapportcijfers.

De conversieformule 2011 luidt als volgt:

$$\text{Tienpunts} = 1,6 * \text{Vijfpunts} + 1,25$$

Dit leidt tot de volgende omzettingreeks:

Vijfpunts	Rapportcijfer
2,4	5,09
2,5	5,25
2,6	5,41
2,7	5,57
2,8	5,73
2,9	5,89
3,0	6,05
3,1	6,21
3,2	6,37
3,3	6,53
3,4	6,69
3,5	6,85
3,6	7,01
3,7	7,17
3,8	7,33
3,9	7,49
4,0	7,65
4,1	7,81
4,2	7,97